

Skladnost poslovanja kot funkcija v sistemu korporativnega upravljanja v Sloveniji

Andrijana Bergant

univ. dipl. pravnica, MBA, CCEP-I, Nova Ljubljanska banka, d.d.

Jerica Jančar

univ. dipl. pravnica, mag. prav. in manag. neprem., Odvetniška pisarna Čeledin

Slovensko pravo gospodarskih družb ter pravila o odgovornosti pravnih oseb in njihovih odgovornih oseb za prekrške in kazniva dejanja ponujajo osnovni okvir in vzpostavljajo temeljno odgovornost v zvezi z obvladovanjem tveganj iz poslovanja, strokovni standardi in praksa na tem področju pa so pri nas šele v nastajanju. V zvezi s tem se postopoma tudi v Sloveniji vse bolj uveljavlja funkcija skladnosti poslovanja kot pomembna linija obrambe pred tveganji.

Normativni okvir za upravljanje vseh gospodarskih družb, ne glede na njihovo statusno obliko, velikost, dejavnost itd., sta Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)¹ in Zakon o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP).² Poleg tega je treba omeniti še številna pomembna avtonomna strokovna priporočila, kot so Kodeks upravljanja javnih delniških družb, Deklaracija o poštenem poslovanju in Slovenske smernice korporativne integritete. Slednje so prvi celovit avtonomni strokovni vir glede sistema korporativne integritete (skladnosti in etike) v Sloveniji, zgledujoč se po dobrih praksah in mednarodno sprejetih standardih na področju upravljanja skladnosti in etike. Pripravili so jih Gospodarska zbornica Slovenije, Združenje nadzornikov Slovenije, Združenje Manager in Ekonomska fakultete Univerze v Ljubljani.

Operativna tveganja, med katera se uvrščajo tudi tveganja za skladnost in ugled, pomenijo potencialno nevarnost, da družba utрпи (materialno ali moralno) škodo zaradi napačnega delovanja ljudi, procesov ali sistemov. Zaradi ravnanja ljudi namreč nastaja veliko tveganj, zato tudi evropski predpisi,³ ki uvajajo standarde in prakso upravljanja s tveganji, pripisujejo velik pomen skrbi za notranjo organizacijsko kulturo kot pomembnemu elementu notranje kontrolnega okolja ter mehanizmom spodbujanja zakonitega in etičnega ravnanja. Funkcija skladnosti poslovanja se tako uvršča med ključne funkcije v sistemu upravljanja in je del sistema notranjih kontrol v družbah.

Gospodarske družbe lahko učinkovito obvladujejo tveganja za skladnost in ugled le tako, da veljavne zakonske ter strokovne in etične standarde vpeljejo v svoje notranje akte, poslovne procese in procese odločanja, nato pa aktivno spremljajo njihovo spoštovanje in konsistentno ukrepajo v primeru kršitev. Ta proces se imenuje vzpostavitev in upravljanje programa skladnosti poslovanja. Če družbe tega ne storijo, so namreč lahko (še bolj kot sicer) izpostavljene škodljivim dogodkom, na primer finančnim izgubam, pogodbenim in drugim kaznim, globam, prisilnim omejitvam in odredbam, bojkotu potrošnikov, izgubi lojalnosti zaposlenih, poslovnih partnerjev in drugih deležnikov.

1 Ur. l. RS, št. 42/06 (60/06 – popr.) in nasl.

2 Ur. l. RS, št. 126/07 in nasl.

3 Na primer Direktiva 2009/138/ES Evropskega Parlamenta in Sveta z dne 25. novembra 2009 o začetku opravljanja in opravljanju dejavnosti zavarovanja in pozavarovanja (Solventnost II).

Nasprotno pa so družbe z učinkovitim programom skladnosti in funkcijo skladnosti poslovanja učinkovitejše tako pri preprečevanju oziroma zaznavanju nepravilnosti v dovolj zgodnji fazi, pri preiskavah konkretnih primerov napak ali zlorab, kot tudi pri povračilu škode, sankcioniranju in preprečevanju bodočih podobnih primerov. Poslovodstva takih družb so tudi varnejša v primeru testa o dolžnem nadzorstvu.

Odgovornost za program skladnosti poslovanja in njegovo izvajanje namreč vselej nosi vsakokratni poslovodni organ družbe. Opustitev te skrbnosti bi lahko v primeru storjenih kaznivih dejanj zaposlenih ali pogodbenih partnerjev pripeljala celo do kazenske odgovornosti družbe. Po 4. členu Zakona o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (ZOPOKD)⁴ je za kaznivo dejanje, ki ga je storilec storil v imenu, na račun ali v korist pravne osebe, ta odgovorna, med drugim tudi če, so njeni vodstveni ali nadzorni organi opustili **dolžno nadzorstvo** nad zakonitostjo ravnanja njim podrejenih delavcev. Dolžno nadzorstvo je torej tudi v tem, da se organi vodenja takih tveganj zavedajo, in jih v dobro družbe skušajo aktivno obvladovati na način, da sprejmejo program skladnosti poslovanja.

Z vidika uspešnosti in učinkovitosti tega programa pa je zelo pomembno, da družba svoja pričakovanja, vrednote in pravila zaposlenim jasno in nenehno sporoča, tudi prek lastnega zgleda, torej ravnanja organov vodenja in nadzora. Način, kako družba ukrepa v primeru ugotovitve kakršnihkoli kršitev, s strani katerihkoli oseb, je lahko en najmočnejših gradnikov ali pa rušilcev integritete in lojalnosti zaposlenih, strank, poslovnih partnerjev in drugih deležnikov. Neustreznost notranjih pravil, neustreznost ali nezadostnost njihovega komuniciranja, ali pa neprimernost ukrepanja v primeru njihove kršitve povzroča nepredvidljivost, nered in slabo korporativno kulturo. Slednje pa predstavlja najpomembnejše dejavnike ne samo za skladnostna, ampak tudi za vsa druga tveganja iz poslovanja.

V Sloveniji je vpeljava funkcije skladnosti izrecno zakonsko obvezna le za finančne družbe ter za Slovenski državni holding⁵. Vendar pa vpeljava funkcije skladnosti poslovanja lahko vsaki gospodarski družbi pomaga obvladovati prilagoditve neprestanim spremembam v pravnem okolju, zmanjševati posledice v primeru nastalih kršitev, krepiti kulturo zakonitosti in etičnosti v podjetju, ter varovati družbo kot pravno osebo in njene odgovorne osebe pred odgovornostjo v primeru prekrškov in kaznivih dejanj. Zahteve po vzpostavljenih programih skladnosti poslovanja se vse bolj pojavljajo tudi v mednarodnem poslovanju, še zlasti pri poslovnih partnerjih z zahoda. Slovenska podjetja, ki se tem trendom ne bodo dovolj kmalu prilagodila, bodo pri mednarodnem nastopanju lahko ostala na stranskem tiru.

4 Ur. l. RS, št. 59/99 in nasl.

5 Glej na primer 6. poglavje Zakona o Slovenskem državnem holdingu (ZSDH-1, Ur. l. RS št. 25/14).